

ศัพท์เฉพาะทางการวิจัย(๔) (Research Terminology)

น.อ.หญิง ดร. ประอร สุนทรวีภาต
หัวหน้ากองสถิติและวิจัย โรงเรียนนายเรือ

ศัพท์เฉพาะทางการวิจัย ตอนที่ ๔ นี้ เป็น ๒ คำสุดท้ายของการอธิบายคำศัพท์ในหมวดตัวอักษร A ได้แก่ คำว่า Appraisal และ Assessment โดย ๒ คำนี้มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน คือ หมายถึง การประเมินซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมาก ในการวิจัยเชิงประเมินซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

คำที่ ๕ Appraisal : การประเมินค่า

Appraisal (การประเมินค่า) เป็นกรรมวิธีในการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน และมีระบบระเบียบ เป็นการประเมินการดำเนินงานตามโครงการ / ประเมินความก้าวหน้าในกิจการ (จรรยา มิลินทร์ และคณะ, ๒๕๐๕ อ้างในบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, ๒๕๔๐)

การประเมินความเหมาะสมของโครงการ (Project Appraisal) จะพิจารณาจากหลักความสอดคล้อง และความสมบูรณ์ของโครงการ หลักประสิทธิภาพ (โดยพิจารณาจาก Cost Benefit หรือ Cost Effectiveness) หลักความเหมาะสมในการบริหารโครงการ ผลกระทบของโครงการ และความเป็นธรรมของโครงการ และหลักความเป็นไปได้ทั้งในด้านแผนงาน แผนเงิน และแผนคน

คำที่ ๖ Assessment : การประเมิน

ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (๒๕๔๓) ได้กล่าวถึง Assessment (การประเมิน) ไว้ว่า หมายถึง การให้ค่าเป็นการกำหนดเชิงคุณลักษณะและระบุตัวเลขเพื่อการตัดสินใจ เช่น ๔ คือ ดีเลิศ (โดยบรรยายลักษณะว่าดีเลิศหมายถึงอะไร) ๓ คือ ดี ๒ คือ ผ่าน ๑ คือ ทำใหม่ โดยมีคำถามในการประเมินว่า ประเมินทำไม ประเมินอะไร ประเมินเมื่อไร ประเมินด้วยวิธีการใด ประเมินโดยใคร และประเมินโดยใช้ข้อกำหนดหรือเกณฑ์อะไร ซึ่งมีความหมายต่างจากคำว่า Evaluation ดังนี้

Evaluation : การประเมินผลซึ่งหมายถึงการตัดสินใจโดยอิงข้อมูลจากการวัดเทียบกับเกณฑ์ โดยเน้นเกณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรมและเปิดเผย เช่น การประเมินผลการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งมีการวัดและเกณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

การวัด (Measurement) หมายถึงการให้ตัวเลขตามลักษณะที่กำหนด เน้นที่ความเชื่อถือได้ของข้อมูล

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (อ้างใน รัตนะ บัวสนธิ์, ๒๕๔๐) ได้กล่าวถึง Evaluation ว่า การประเมินผล / การประเมินค่าสิ่งใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบการ (Performance) ที่ได้จากการวัดกับการตัดสินคุณค่าของส่วนประกอบการนั้น โดยการเปรียบเทียบส่วนประกอบการที่ได้จากการวัดกับเกณฑ์การประเมิน

เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน กรุณาดูที่สมการ ๑ และ สมการ ๒

สมการ ๑
$$\text{Evaluation} = \text{Measurement} + \text{Value Judgement}$$

(การประเมินผล) = (การวัด) + (การตัดสินคุณค่า)

สมการ ๒
$$\text{Assessment} = \text{Nonmeasurement} + \text{Value Judgement}$$

(การประเมิน) = (ตรวจสอบข้อมูล / หลักฐาน) + (การตัดสินคุณค่า)

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการประเมิน (Assessment) ซึ่งเป็นวิธีการที่มีความสำคัญมากในระบบประกันคุณภาพการศึกษา คือ การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ซึ่งเป็นการตรวจสอบ / หาข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิต / บริการของหน่วยงาน / สถาบันตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยให้มีการประเมินตนเอง (Self Assessment) ของสถาบันอุดมศึกษาในทุกองค์ประกอบของคุณภาพเพื่อเป็นการสะท้อนภาพที่แท้จริงของสถานศึกษาในทุกองค์ประกอบคุณภาพ ตามขั้นตอนดังนี้ (สกอ., ๒๕๕๐)

๑.) กำหนดตัวบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษายกระดับอุดมศึกษา จำนวน ๔๔ ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความครอบคลุมทุกองค์ประกอบคุณภาพและทุกมาตรฐานอุดมศึกษา

๒.) กำหนดเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้เป็น ๓ ระดับ โดยมีคะแนนตั้งแต่ ๑ ถึง ๓ และความหมายดังนี้

คะแนน ๑ หมายถึง มีการดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดบางส่วนและต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็น หรือ ผลการดำเนินงานต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็น

คะแนน ๒ หมายถึง มีการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดในระดับที่ยอมรับได้ และใกล้เคียงกับมาตรฐาน หรือมีผลการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกับมาตรฐาน

คะแนน ๓ หมายถึง มีการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดครบถ้วน เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หรือมีผลการดำเนินงานที่ได้มาตรฐาน

คะแนน ๐ หมายถึง ยังไม่มีการดำเนินการ หรือไม่มีผลการดำเนินงาน หรือผลการดำเนินงานไม่ถึงเกณฑ์การประเมินคะแนน ๑

ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินสำหรับบางตัวบ่งชี้ ผันแปรตามจุดเน้นของสถาบัน

อุดมศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้และเกณฑ์ทั่วไป ซึ่งใช้สำหรับทุกสถาบัน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์เฉพาะ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาสามารถเลือกใช้ตามจุดเน้นของสถาบันและการแบ่งกลุ่มสถาบัน ยึดตามนิยามของ สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มผลิตบัณฑิต กลุ่มผลิตบัณฑิตและวิจัย กลุ่มผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม และกลุ่มผลิตบัณฑิตและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม

ตัวอย่างการประเมินองค์ประกอบในการประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา ในองค์ประกอบที่ ๓ :
กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา

ตัวบ่งชี้ จำนวน ๒ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

๓.๑ มีการจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า

๓.๒ มีการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษาที่ครบถ้วน และสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิต
ที่พึงประสงค์

เฉพาะตัวบ่งชี้ที่ ๓.๑ มีการจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า

แนวปฏิบัติตามตัวบ่งชี้

- ๑.) สำรวจความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ของนักศึกษาปีที่ ๑
- ๒.) จัดบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ เป็นต้น
- ๓.) จัดบริการด้านกายภาพที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักศึกษา เช่น หอพัก สภาพแวดล้อมในสถาบัน สภาพห้องเรียน สถานที่ออกกำลังกายและบริการอนามัย เป็นต้น
- ๔.) จัดบริการด้านการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาทั้งเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ
- ๕.) จัดบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและศิษย์เก่า เช่น ศูนย์ภูมิการศึกษา การบริการจัดหางาน แหล่งทุนศึกษาต่อ เป็นต้น
- ๖.) จัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า
- ๗.) ประเมินคุณภาพของการให้บริการเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปพัฒนาการบริการ

ข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้ประเมิน : ข้อมูลพื้นฐานและเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าสถาบันมีการจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่าใน ๕ เรื่อง ได้แก่ บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ บริการด้านกายภาพที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต บริการให้คำปรึกษา บริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาและศิษย์เก่า และโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า ดังต่อไปนี้

- ๑.) เอกสารหรือหลักฐานการสำรวจความต้องการจำเป็นของนักศึกษาปีที่ ๑

- ๒.) เอกสารหลักฐานการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า
- ๓.) หลักฐานการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดบริการให้แก่นักศึกษา และศิษย์เก่า ได้แก่ ประกาศ แผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ หรือ website ของสถาบัน
- ๔.) ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับจำนวนหนังสือ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อการสืบค้นข้อมูลที่จัดหาเข้าห้องสมุด หรือจัดให้บริการแก่นักศึกษา
- ๕.) หลักฐานโครงการความร่วมมือของสถาบันกับองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า
- ๖.) ข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับการบริการนักศึกษาและศิษย์เก่าจากฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะและสถาบัน
- ๗.) รายชื่อหน่วยบริการและโครงการหรือกิจกรรมบริการที่แต่ละหน่วยจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า
- ๘.) รายงานผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาและศิษย์เก่าเกี่ยวกับการบริการที่ได้รับ

เกณฑ์มาตรฐาน : ระดับ

- ๑.) มีการสำรวจความต้องการจำเป็นของนักศึกษาปีที่ ๑
- ๒.) มีการจัดบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา
- ๓.) มีการจัดบริการด้านกายภาพที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักศึกษา
- ๔.) มีการจัดบริการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา
- ๕.) มีบริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาและศิษย์เก่า
- ๖.) มีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า
- ๗.) มีการประเมินคุณภาพของการให้บริการทั้ง ๕ เรื่องข้างต้นเป็นประจำทุกปี
- ๘.) นำผลการประเมินคุณภาพของการให้บริการมาพัฒนาการจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า

เกณฑ์การประเมิน :

คะแนน ๑	คะแนน ๒	คะแนน ๓
มีการดำเนินการ ไม่ครบ ๗ ข้อแรก	มีการดำเนินการ ๗ ข้อแรก	มีการดำเนินการ ครบทุกข้อ

รายการอ้างอิง

คณะกรรมการอุดมศึกษา, สำนักงาน. **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา**

ระดับอุดมศึกษา สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, ๒๕๕๐.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, ศ.ดร. **ปทานุกรมการวิจัย**. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๐.

ปทีป เมธาคุณวุฒิ, รศ.ดร. **การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง** คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

รัตนะ บัวสนธ์, ดร. **การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน** กรุงเทพฯ : คอมแพคท์พริ้นท์

จำกัด, ๒๕๔๐.
